

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

An Dionysiana Opera seculo IV vel a concilio Nicæno, vel a SS. Athanasio,
Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo fuerint citata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A
asperrandum
propterea est
reite nostra
seu id.

25 Atque hoc quidem nec prorsus mihi displicet, nec cum iis, quæ jam dicti, ex toto pugnat, cum Scholia a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Areopagitam fuisse contexta, non asseruerim, sed tantummodo, id fecisse Sanctum illum, vel in binis mox iterum memoratis textibus, in S. Anastasii *Ὁμολογία* et in S. Maximi Scholia interpolatoris manu intrusis, vel ab ipsismet duobus hisce Sanctis, impostorum arte deceptis, asseverari docuerim; etsi autem jam inde a seculo decimo fortassis, quæ S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomen prætulere, composita in Areopagitam Scholia seculo XII aut XIII exstitisse mihi videri, edixerim, haud tamen re ipsa Scholia hujusmodi, nedum inter hæc Scholia, quæ num. 19 exhibui, exstitisse, pro certo asseveravi. Scholia interim quæpiam, quæ Dionysii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulere, nec tamen S. Dionysio, Alexandrino episcopo, debuerint adscribi, exstitisse haud satis cum iis, quæ tom. 2 Octobris pag. 112, num. 49 et tribus seqq. disserui, concordat. Ibi enim, per Dionysium, Alexandrinum rhetorem, a quo Scholia in Areopagitam fuisse conscripta a Niceta Choniata et Joanne Cyparissiota dicuntur, non rhetorem Alexandrinum, a S. Dionysio, patriarcha Alexandrino, distinctum, sed hunc ipsum Sanctum intelligendum, statui. Verum id dumtaxat, feci, quod per lectus, num. 17 huc transcriptos, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, Scholia in Areopagitam a SS. Anastasio Sinaita et Maximo attribui, tunc existimarem, nec binos hosce Sanctos fuisse vel impostorum arte in re illa deceptos, vel scriptoris recentioris manu interpolatos, suspicarer. Cum autem horum alterutrum locum e jam dictis obtineat, et quidem, e præfatis textibus alterum in Anastasii *Ὁμολογία*, alterum in S. Maximi Scholia fuisse ab interpolatore intrusum, verosimilius appareat, enimvero sive is Scholia, quæ, a Joanne Scythopolitano contexta, S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomen aperte prætulere, sive alia, quæ, quod a Dionysio, rhetore composita notarentur, S. Dionysio, Alexandrino episcopo, perperam adscripserit, sibi prælucentia habuerit, ad rem nostram, ut consideranti patecet, parum facit.

C
seu quod de
Anastasio le
bro potest
objici, quid-
quam officit.

26 Verum, etsi res ita habeat, nequiquam tamen assentiri queo illis, qui Scholia, S. Dionysii, Alexandrini episcopi, nomine inscripta, Niceta et Joannis Cyparissiotæ ætate non exstitisse, ex eo contendunt, quod ab aliis, qui vel æqualis vel superioris ætatis sint, scriptoribus scholia hujusmodi haud citentur; cum enim, qui ita arguunt, Scholia equidem, quæ Dionysii, Alexandrini rhetoris, nomen prætulere, tunc exstitisse, non possint non admittere reque etiam ipsa admittant, nec hæc tamen ab aliis, quam a Niceta et Joanne Cyparissiota, laudentur, perperam sane illos eo, quo dicti, modo arguere, nemo non videt. Ceterum si liber, Græce *Ὁμολογία*, Latine Dux viæ inscriptus, qui Anastasio Sinaitæ attribuitur, diversis forsitan, ut Richardus Simon Bibliothecæ selectæ tom. 2, cap. 2 contendit, excerptis, partim ex ipsiusmet Anastasii, partim ex aliorum scriptorum lucubrationibus a compilatore collectis, constet, nec sic e libri dicti textu, num. 19 huc transcripto, quidquam habebitur, ut Scholia a S. Dionysio, Alexandrino episcopo, in Dionysium Areopagitam fuisse conscripta credantur: in ea enim hypothesi caput *Ὁμολογία* 22, e quo textus ille num. dicto recitatus, acceptum forte ex auctoris scripto fue-

rit, qui Scholia, quæ a S. Dionysio Alexandrino composita non erant, pro Scholiis, quæ a sancto hoc antistite essent contexta, per errorem habuerit. Ut sit, cum equidem in dicta hypothesi dubium admodum, sine ab Anastasio, an ab altero præfatum *Ὁμολογία* caput profectum, sit futurum, nequiquam id fuerit Scholia in Areopagitam vindicare S. Dionysio, Alexandrino episcopo, natum. Atque hæc de Scholiis illis, ut quod inde potissimum, qui Dionysiana Opera Areopagitæ adscribunt, opinioni suæ stabilienæ argumentum repetunt, omnino enervarem, tam fuse disserui; quod modo adhuc monuisse contentus, ad ea, quæ cap. seq. discutere statui, progredior.

AUCTORE
C. B.

CAPUT II.

An Dionysiana Opera seculo IV vel a concilio Nicæno, vel a SS. Athanasio, Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo fuerint citata.

E

In Arabicis primi Nicæni Concilii exemplaribus canones octoginta, a pluribus Orientis sectis, Jacobitis videlicet, Nestorianis, Abyssinis, imo et a Græcis et Maronitis, summa in veneratione habiti, quos Pisanus et Turrianus Latinos reddidere, quosque esse legitimos, Abraham Echellensis Maronita contendit, leguntur; cum autem in horum canonum trigesimo primo, ubi modus recipiendi in Ecclesiam eos, quos hæreticos fuisse constat, traditur, sequentia hæc verba, Et postquam hæc fecerit episcopus vel sacerdos, in cujus manibus est, debet ungere eum oratione Chrismatis et ter signare signo Crucis unguendo et orando super eum orationem Dionysii, occurrant, eaque, ut aiunt, Hierarchiæ ecclesiasticæ cap. 7 exhibeantur, nullum omnino, quin ante illud concilium, anno 325 ac proin seculo IV celebratum, Dionysiana Opera laudata, scriptaque adeo etiam fuerint, dubium superesse, contendunt Areopagitici seu qui Opera, Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, pro geminis Sancti hujus Operibus habent. Verum quam parum valeat hoc illorum argumentum, nullo negotio potest monstrari. Primo enim antiq̄æ omnes canonum primi illius Nicæni concilii collectiones non plures quam viginti canones exhibent. Secundo Theodoretus lib. 1 Hist. ecclesiasticæ cap. 8 et Rufinus canones dumtaxat viginti duos recensent; etsi enim hic posterior lib. 1 Hist. ecclesiasticæ cap. 6 viginti duos numeret, canonem septimum et octavum partitur in duos.

Nec concilium Nicænum, anno 325 celebratum,

F

28 Tertio exemplaria Nicæni concilii, quæ S. Cyrillus, Patriarcha Alexandrinus et Atticus Constantinopolitanus ad Patres quinti Carthaginensis concilii transmiserunt, viginti tantummodo Canones numerabant. Quarto Africani episcopi post acquisitos magna cum diligentia in Oriente canones omnes, a Nicæno concilio sancitos, non plures quam viginti nacti sunt. Quinto in ea collectione canonum, qua concilii Chalcedonensis tempore utebatur Græca ecclesia, non nisi vi-

Areopagitam citavit, nec id vel ab Athanasio, utpote Questionibus

ginti

ACTORUM
C. B.

ginti continentur. Sexto denique Dionysius Parvus ceterique canonum collectores viginti tantummodo recensent. Hinc porro fit, ut reliqui sexaginta ab eruditissimis tamquam supposititii explodantur; et licet ut supposititii ab eruditissimis esset oratio, quæ in illo trigesimo primo Nicæno canone recitatur, cum in Dionysii Operibus nec existat, nec unquam exstiterit. Ut itaque Opera, quorum auctor Dionysii Areopagitæ nomen sibi imposuit, jam inde a seculo quarto fuisse citata eique attributa, probetur, concilium Nicænum I, anno 325 celebratum, perperam adducitur. An eundem in finem meliori jure S. Athanasius, Alexandrinus episcopus, qui anno 371 obiit seculoque proinde quarto floruit, adducatur, nunc dispiciendum. Quæstiones ad Antiochum duces, veluti ab Athanasio compositæ, circumferuntur, de quibus Benedictini, qui Athanasii Opera simulque Quæstiones illas iteratis typis anno 1698 Parisiis ediderunt, Congregationis S. Mauri monachi secundo illorum tomo pag. 231 in Monito, Operibus ad Antiochum duces præmisso, num. 5 ita loquuntur: Quæstiones ad Antiochum, quæ jam diu inter Athanasii edita comparent, haud primum, ut jam exstant, compositæ sunt; sed cum pauciores numero olim fuerint, nec plures xxxv in veteribus Latinis editis et in quibusdam manuscriptis, in aliis vero xli, jam exstant num. cxxxvi, librariis novas quæstiones semper addentibus; unde fit, ut codices multum inter se variant; ita illi, nonnulla adhuc adjungentes alia, partim usui nobis mox hic futura, cum primum, qui e quæstionibus illis Operum Dionysianorum vindices arguant, proposuero.

ad Antiochum duces
quæ rem-
overent
Sancto illi,
uti rationi-
bus,

29 Quod itaque ad harum octavam, quæ quot angelorum ordines et naturæ sint, quæritur, respondeatur, Una est natura, quemadmodum et hominum. At novem sunt ordines, ut Theologiæ peritissimus docet Dionysius, qui hujusmodi sunt: Angeli, Archangeli, Principatus, Postestates, Virtutes, Dominationes, sex alis instructa Seraphim, multisque oculis ornata Cherubim, et Throni. De una Angelorum substantia loquitur etiam Gregorius Nyssenus in decimo septimo capite libri sui de Homine; hoc autem responsum Dionysii, et quidem, uti ex adjunctis liquet, Areopagitæ, mentionem complectatur, Sanctum hunc nostrum seu compositam ab eo, in qua de angelorum Ordinibus tractatur, cælestem Hierarchiam ab Athanasio fuisse citatam, contendunt. Verum, aiunt proxime post verba jam recitata Benedictini monachi laudati, Perspicuum plane est, has quæstiones non esse Athanasii, sed nonnullas ex variis auctoribus hinc inde excerptas fuisse, alias a variis scriptoribus compositas; unde factum, ut aliquæ exstant aliis præstantiores, elegantioresque, nec indignæ, quæ legantur. Quæstiones quidem illæ, ac nominatim hic modo proposita, in qua Gregorius Nyssenus, Athanasio recentior, laudatur, Athanasio idcirco, quod aliqui Patres Athanasio ætate inferiores memorentur, adjudicandæ non sunt, cum Patres, qui locis illis citantur, ac nominatim Gregorius Nyssenus, qui in Quæstione proxime proposita laudatur, in antiquissimis codicibus, uti ex horum inspectione sese comperisse, præfati Benedictini monachi testantur, non memorentur.

30 Verum, aiunt idem Benedictini monachi,

Aliunde luce clarius commonstratur, non esse illas Athanasii, I ex orationis genere, impolito et ineleganti, ut plurimum saltem; nam sibi stylus minime constat, quia multa ex variis scriptoribus tacito nomine excerpta sunt; 2 ex nugis compluribus, quas quisque facile animadversurus est; tertio ex iis, quæ de imaginibus earumque cultu dicuntur num. xxix; nam licet, Eusebio teste, plurimi suo tempore Apostolorum imagines depictas apud se cum honore retinerent, non ita frequens tunc imaginum erat usus. Ex multis denique aliis, quæ proferre non juvat, ne apertissima rei comprobanda diutius æquo immoremur. Inter plurima alia, ob quæ Quæstiones illas Athanasii non esse, laudati monachi contendunt, computari potest hæresis, in quæstione 115 memorata, quæ Christum Dominum e sanctissima Virgine Maria incorruptibile corpus assumpsisse, adstruebat, quæque ante Chalcedonense concilium, anno 451 ac proinde diu post Athanasii ætatem celebratum, orta non est. Accedunt occurrentia in illis quæstionibus erronea quam plura, quæ, illas Athanasio prorsus esse indignas eumque proinde non habere auctorem, luculentissime commonstrant. At vero, inquit, Quæstiones illas S. Anastasius Sinaita et S. Joannes Damascenus, quorum alter VII, alter VIII æræ Christianæ seculo floruit, sub ipsomet S. Athanasii nomine laudantur. Fateor, sic habet; atque hoc quidem in suo ad Constitutiones Clementis Romani Proemio Turrianus probat; verum quid tum?

31 Cum Quæstiones illæ, uti e jam dictis liquet, temporis lapsu plurimum tum numero, tum adscititiis Patrum auctoritatibus auctæ fuerint, quæstiones, quas S. Anastasius Sinaita et S. Joannes Damascenus sub Athanasii nomine laudantur, fuisse illas ipsas, quæ modo circumferuntur, quis credat? Adhæc cum nullus prorsus auctor, qui ante Anastasium Sinaitam et Joannem Damascenum floruerit, Quæstionum ad Antiochum duces, veluti ab Athanasio compositarum, meminerit, fieri potest, ut jam inde etiam a tempore, Anastasii Sinaitæ et Joannis Damasceni ætatem prægresso, sub venerando Athanasii nomine ad auctoritatem iis, quæ dicerentur, conciliandam quæstiones hujusmodi aliquot fuerint confictæ atque ab Anastasio Sinaita et Joanne Damasceno, qui a crisi haud multum commendandi videntur, Athanasii vere esse perperam fuerint estimatæ. Ut sit, cum equidem Quæstionum illarum octavam, in qua Dionysii compositæque ab eo Cælestis Hierarchiæ mentio fit, Anastasius Sinaita et Joannes Damascenus nusquam laudent, earundemque numerus temporis lapsu, uti e supra dictis indubitatum est, admodum creverit, eas inter duorum horum Sanctorum ætate fuisse præfatam octavam, in qua Dionysii Areopagitæ mentio fieret, omnino est incertum. Aliquæ quidem inter jam editas ad Antiochum duces quæstiones ex aliis Athanasii Operibus, ut laudati Benedictini monachi loco supra cit. etiam observant, sunt acceptæ; verum eadem octavam, in qua Dionysii mentio fit, ex earum numero esse, nemo affirmat. Ceterum Quæstiones ad Antiochum duces, quæ S. Athanasii nomine circumferuntur, tam certo ei sunt suppositæ, ut ne eas quidem plures ex iis, qui pro Dionysianis Operibus Dionysio Areopagitæ vindicandis decertantur, in causæ suæ patrocinium advocare sint ausi.

ostenditur,
falso suppo-
sitis,

A 32 Modo ad S. Gregorium Nazianzenum, qui seculo quarto pariter floruit, quique, ut voluit, S. Dionysii Areopagite Opera etiam laudavit, sermonem convertamus. Celeberrimus is sanctus Pater Oratione 38, in Christi Nativitatem, habita, de Seraphim, quorum alter ad alterum

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum clamabat, ab Isaïca, uti hic Prophetiæ suæ cap. 6 narrat, visis, faciens sermonem, ita rationatur: Οσοῦ δι' ἕταν εἶπα, λέγω Πατρός καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος... ὅστω μὲν οὖν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἃ καὶ τοῖς Σεραφίμ συγκυλιέται καὶ δοξάζεται τρισὶ ἁγιασμοῖς εἰς μίαν συνοῦσι Κυριότητα καὶ Θεότητα, ὅ καὶ ἄλλοι τῶν ἁγίων περιεσώθηται καλλιστάτε καὶ ὑψηλότατα. hisce autem verbis, quæ e Billii interpretatione Latine sonant, Deum porro cum dico, Patrem et Filium et Spiritum Sanctum dico... Sic nimirum Sancta Sanctorum, quæ etiam a Seraphinis obteguntur ac tribus sanctificationibus celebrantur, in unam Dominatorem ac Deitatem coeuntibus, quemadmodum et alius quidam ante nos pulcherrime et subtilissime philosophatus est, Deum unum in essentia seu substantia et trinum in personis per citatum Isaïæ lectum designari; S. Gregorius Nazianzenus docet. Porro Dionysius Areopagita seu Operum Dionysianorum, qui hujus sibi nomen imposuit, auctor de Cælesti Hierarchia cap. 7, Isaïæ lectum, quem proxime huc transcripsi, recitato, subjungit: Has... sublimissimas cælestium intelligentiarum hymnologias... in iis, quæ de Divinis Hymnis conscripsimus,.... explanavimus.... impresentiarum repetere sufficiat,.... ut monas unitasque, quæ tribus inest personis,.... res omnes penetret.

B 33 Cum ita autem, ut apparet, e trina Seraphim apud Isaïam repetitione, Sanctus, Sanctus, Sanctus, et e singulari vocabulo, Dominus, essentiæ divinæ unitatem ac Personarum trinitatem collegerit, nec quisquam ante Dionysii Areopagite ætatem id fecisse inveniat, hinc per illum, quem ita, ut dictum, e memorato Isaïæ lectu pulcherrime ac subtilissime philosophatum ante se esse, Gregorius Nazianzenus supra recitatis verbis ait, non alium abs hoc, quam Dionysium Areopagitam fuisse intellectum, contendunt. Verum objectionem hanc anonymus problematis de Dionysianis Operibus anno

C 1708 Parisiis Gallicæ erulgati Latineque deinde redditi ac Venetiis anno 1756 editi, auctor in postrema hac editione solvere hunc Latine conatur in modum: Verisimilius est, S. Gregorium Nazianzenum ex S. Athanasio potius quam ex S. Dionysio Areopagita sublime illud hausisse argumentum. En S. Athanasii textus, quem integrum refero, ut clarior apparet convenientia cum textu S. Gregorii Nazianzeni: "Conjunguntur autem, sunt ejus verba, una hæ sanctificationes pro inse-

* al. insecabilii
quabili * illa unitate. In eo enim ipso, quo amplissima ista animalia tertio proferunt glorificationem, dum, aiunt Sanctus, Sanctus, Sanctus, triplici numero tres perfectas, absolutas, integras personas ostendunt; quemadmodum sub unica voce, Dominus, unam substantiam declant. Ex quibus, nemo est, qui non videat, primo S. Gregorii Nazianzeni verba superius relata magis cum S. Athanasii, quam cum S. Dionysii verbis coherere. Secundo verba S. Athanasii præstantius aliquid ac sublimius præ se ferre, quam verba S. Dionysii: ex hac enim glorificatione ter ab illis Seraphim repetita trium Divinarum

Personarum æqualitem, et ex hoc vocabulo " Dominus, " semel tantum in hoc admirabili cantico recitato, essentiæ unitatem demonstravit; unde non immerito de eo pronuntiavit S. Gregorius: " pulcherrime et subtilissime philosophatus est. "

34 Nec quidquam valeret hic reponere, S. Athanasium eam animadversionem fecisse explicando caput quartum Apocalypsis; S. Gregorium vero non indicare ex quonam Scripturæ loco, ex Isaïa scilicet, an ex Apocalypsi hoc testimonium mutuaverit. Etenim cum hæc glorificatio eadem sit, iisdemque verbis expressa, sive apud Isaïam, sive in Apocalypsi, parum refert, sive ab uno, sive ab altero Scripturæ loco fuerit deprompta, dummodo idem ex ea eruatur argumentum. Non sum quidem nescius, non desesse qui contendant, loco horum verborum: " Quemadmodum et alius quidam ante nos " legendum esse: " Quemadmodum alius quispiam " e majoribus nostris; " et in hoc posteriori sensu verba illa non ita commode posse intelligi de S. Athanasio, qui cum paulo ante mortem S. Gregorii Nazianzeni ex humanis decesserit, non potuit ab ipsa appellari quispiam e majoribus nostris. At vero optime hæc S. Gregorii Nazianzeni verba quadrare possunt in S. Dionysium Areopagitam, quem scimus quamplurimos annos S. Gregorium præcessisse, primumque ac solum fuisse ex veteribus Patribus, qui id animadverterit. Huic difficultati tria reponi possunt, primo eruditum Jacobum Billium, qui inter illustriores interpretes, et Græcæ linguæ peritiores recensetur, hæc S. Gregorii Nazianzeni verba ex Græco sic reddere: " Et alius quidam ante nos, " non vero, " quispiam e majoribus nostris. "

35 Quamvis enim hæc locutio οἱ πρὸ ἡμῶν hic adducta, plerumque usurpetur pro " majores, " nihilominus in propria significatione nil aliud indicat quam, " qui ante nos. " Secundo Nicetas in Commentariis, quæ edidit in hanc tricesimam octavam S. Gregorii Orationem, testatur, hunc S. Doctorem non alium præ oculis habuisse quam S. Athanasium, cujus etiam refert verba, ut eorundem convenientiam cum verbis S. Gregorii melius aperiat. Tandem, ne ulterius immoremur in verbo, quod plures potest significationes habere, si Gregorii Nazianzeni verba hunc sensum referunt, " sicut alius quispiam e majoribus nostris " etc, reponimus, S. Gregorium octodecim annos S. Athanasio vixisse superstitem; Athanasium enim die 2 Maii anno cccclxxi ex hac vita decessit, Gregorius vero die viii ejusdem mensis anno cccclxxxix, ac proinde jure optime potuisse S. Athanasium in numero suorum majorum recensere. Cujus quidem rei exemplum, ne ab Ecclesiastica Historia recedamus, habemus in ipsis Apostolis; etenim Philo de Therapeutis verba faciens, ait, eos studere Philosophiæ, quam acceperant a majoribus suis: " Dant operam Philosophiæ per manus acceptæ a majoribus. " Et tamen Eusebius et Nicephorus testantur, non aliam esse hanc Philosophiam, de qua loquitur Philo, nisi Evangelia et Epistolas S. Pauli. Si igitur Philo potuit Apostolos respectively ad Therapeutas majores appellare eo tempore, quo eorum plures adhuc in vivis degabant, cur non potuit Nazianzenus S. Athanasio, cui octodecim annos superstes fuit, hunc titulum tribuere?

AUCTORE C. B.

in medium

hic adducta,

F

Philo de Therapeutis verba faciens, ait, eos studere Philosophiæ, quam acceperant a majoribus suis: " Dant operam Philosophiæ per manus acceptæ a majoribus. " Et tamen Eusebius et Nicephorus testantur, non aliam esse hanc Philosophiam, de qua loquitur Philo, nisi Evangelia et Epistolas S. Pauli.

AUCTORE
C. B.
Dionysium
Areopagitam
non laudas-
se.

36 Ita hactenus laudatus auctor anonymus verum ane S. Gregorius Nazianzenus in textu, quem Græce simul et Latine supra huc transcripsi, ad S. Athanasium, ut vult, respexit? Id mihi dubium admodum ac incertum apparet; quidquid enim verbis, proxime jam datis, arguat, Græca hæc Nazianzeni verba Ἄλλοι τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοσόφῳι καλλιστάτε καὶ ὑψηλότατα Latinis hæc, Alius quidam ante nos pulcherrime et subtilissime philosophatus est, haud sat feliciter Jacobus Billius exponit. Ea mihi sedet sententia, quod in expositione seu interpretatione isthac nullum omnino vocabulum, quod voci Græcæ τῶν respondeat, invenitur, hæque voces Græcæ τῶν τῶν πρὸ ἡμῶν receptissima apud Græcos phrasi; non simpliciter Quidam ante nos, sed Quidam illorum, qui ante nos fuerunt seu vixerunt, aut etiam floruerunt, significant; cum autem id ita habeat, nec etiam, ut Halloxius de Vita et Operibus S. Dionysii Areopagitæ quæstione 2 contendit, dictæ voces Græcæ per se significare, Quidam illorum, qui ante nos scripserunt, apud Græcos soleant, præfatam, quam proxime datis Gregorii Nazianzeni verbis Græcis Billius adaptavit, interpretationem accuratam non esse, indubitatum apparet.

pro certo

57 Jam vero cum res hæc, de qua etiam in Epistolarum S. Ignatii Vindiciis cap. 10 pag. 147 Pearsonium videsis, si habeat, recitata Nazianzeni verba Latine exponenda videntur Alius quidam illorum, qui ante nos fuerunt; hoc autem cum perindesit, acsi diceretur, Alius quidam e majoribus nostris, hacque loquendi ratione scriptore Græci hominem, vel priusquam nati sint; vel diu, antequam scribant, defunctum significare soleant, Gregorius per illum, quem pulcherrime et subtilissime philosophatum loco supra cit. ait, non Athanasium aut quempiam, cum quo adhuc vivisset, sed alium, qui diu, antequam ista scriberet, e vivis jam excessisset, ac proin e majoribus Gregorii existeret, verosimillime indicavit. Hinc porro jam fit, ut, fatente ipsomet, quem supra laudavi, anonymo, haud ita commode intelligi possit de S. Athanasio locutus; adjungit quidem idem anonymus, a Gregorio Nazianzeno pro uno e majoribus suis Athanasium haberi potuisse; verum id haud satis probat. An enim Philo, quem in exemplum adducit, per Philosophiam, quam Therapeutas a majoribus per manus accepisse, ait, Evangelia et Epistolas S. Pauli haustamve ex iis doctrinam intellexerit, ac proin Apostolos ex ipso tempore, quo horum plures in civis adhuc erant superstites, Therapeutarum majores appellavit, controversi potest, etsi etiam, contra ac nonnulli contendunt, Philonis Therapeutas fuisse Christianos, fuerit concessum.

C

38 Quod cum ita sit, Athanasium pro uno e Gregorii Nazianzeni, qui ei 18 dumtaxat annis circiter supervixit, majoribus recte haberi potuisse, concludi inde non potest. Porro cum Gregorius, non secus ac Dionysius, spiritus cælestes, quibus, quam locis citatis memorant, Dei glorificationem adscribunt, Seraphinos, ut Isaïæ cap. 6 fit, appellet, Athanasiusque contra spiritus eosdem animalium appellatione, uti Apocalipseos cap. 4 fit, distinguat, enimvero vel hinc; an Gregorius Nazianzenus loco supra cit. ad Athanasium, et non ad Dionysium, respexerit, dubitari posse videtur. Ast quid tandem? Anne ergo Gregorius Nazianzenus Dionysii Areopagitæ Opera vere citavit? Cum Dionysius, qui Seraphini in cælo Deum

haud probetur, Areopagitam tamen

laudant, cælestis Hierarchiæ cap. 7 nude dumtaxat ex Isaïæ cap. 6 referat, sequæ voces, quibus hoc illi faciunt, in libro de Divinis Hymnis explicuisse, ibidem affirmet, oportet, ut vel librum hunc Gregorius, si voces easdem exponens ad Dionysium Areopagitam respexit, præ oculis habuerit, vel certe, ut, quomodo in libro isto, qui, si unquam exstitit, modo amplius non invenitur, voces illæ a Dionysio fuerint expositæ, e citato cælestis Hierarchiæ cap. 7 collegerit. Verum nullum omnino, quo vel unum vel aliud certo probari queat, argumentum suppetit.

39 Adhæc cum multa S. Dionysii Corinthii et S. Dionysii Alexandrini aliorumque sanctorum Patrum, qui ante S. Gregorium Nazianzenum vivere, Scripta interierint, fieri potest, ut in horum aliquo, quod vel per Dionysium Corinthium, vel certe per alium, ab Areopagita distinctum, fuisset contextum, præfatæ Seraphinorum apud Isaïam cap. 6 voces modo supra relato fuerint expositæ, huncque adeo, qui id fecisset Gregorius Nazianzenus per illum, quem pulcherrime ac subtilissime philosophatum, ait, intellexerit. Sane, cum illius, de quo id ait, nomen non exprimat, ac quisquam forte, ab Areopagita diversus, supra memoratas Seraphinorum voces eo, quo dictum, modo ante Gregorium explanarit, aliumne, an Areopagitam pulcherrime et subtilissime philosophatum, is dixerit, dubium admodum atque incertum esse, necesse est. E grandi quidem ac sublimi stylo, quem Dionysius Areopagita in scribendo tenuit, Sanctum hunc nostrum per illum, quem pulcherrime ac subtilissime philosophatum, Gregorius Nazianzenus loco supra cit. ait, debere intelligi, Pearsonius supra laudatus in Epistolarum S. Ignatii Vindiciis cap. 10 etiam contendit; verum ibidem Nazianzenum, ipsamet, quam Isaïæ textui, num. 32 recitato, a quodam ante se adaptatam videbat, interpretatione spectata, cum autem styli seu verborum, quibus hæc exprimebatur, ratione habita, ita esse locutum, indubitatum apparet. Ut sit, cum equidem Dionysiano Operansiam aperte Gregorius Nazianzenus designet, enimvero nec hic sanctus Pater sufficit, ut Opera illa jam inde a seculo iv nota ac citata fuisse, certo credatur. Quod cum ita sit, alio sermone jam convertito.

40 Areopagiticæ, quo Dionysium Areopagitam seu, ut accuratius loquar, Opera, sub hujus nomine circumferri solita, jam inde a seculo iv fuisse citata, evincant, in causæ suæ præsidium etiam advocat S. Chrysostomum, qui seculo iv floruit, ac seculi v initio mortalem hanc vitam cum immortalitate commutavit; id audem faciunt, quod in Sermone de pseudo-prophetis et falsis doctoribus, a Gerardo Vossio aliisque edito ac S. Joanni Chrysostomo adscripto, auctor incognitus, ingenii juxta ac Operum Dionysii, in quibus hic de Deo et angelis disserit, sublimitatem admiratus, Volucem cæli illum appellet, ita de sanctis episcopis vetustisque doctoribus loquens: Ubi est Evodius, bonus odor Ecclesiæ et successor Apostolorum? Ubi Ignatius, Dei domicilium? Ubi Dionysius Areopagita, volucris cæli? Ad hoc porro Areopagiticorum argumentum auctor Problematis, eruditus Gallice propositi typisque Parisiensibus anno 1708 vulgati, in Veneta, qua id deinde anno 1756 Latine prodit, editione ita respondet: Nescio, cur S. Dionysii vindices hoc S. Chrysostomi testimonium in suæ causæ patrocinium advocent. Dubitaturne, an hic sanctus doctor in A-

fortassis non laudavit,

E

F

vel denique a Joanne Chrysostomo, ut pote sermone,

ctis

A ctis Apostolorum legerit, Areopagitam a S. Paulo fuisse ad fidem conversum? Quis suspicari potest, ipsum ignorasse, Dionysium fuisse Athenarum episcopum? Quid igitur mirum, si de ipso loquatur? At quæstio nostra non in hoc versatur, an S. Chrysostomus Dionysii meminerit, sed an asseruerit, ipsum conscripsisse aliquos libros; quod certe ex his verbis, "Ubi est Dionysius, volucris cæli, evinci non potest; alias et Evodius libros aliquos exarasse dicendus foret, quia ipsum bonum Ecclesiæ odorem et Apostolorum successorem appellat.

in quo, contra ac anonymus vult, ad Areopagitæ Opera respicitur,

41 Quid igitur intendit S. Joannes Chrysostomus, cum ipsum nominat Avem cæli? Id, quod Græci plures de eo scriptis mandarunt. A. S. Paulo, ait Pachymeres, sacra et divina scientia fuerat imbutus; S. Paulus, asserunt alii, invisibilium rerum contemplationem ipsum effecerat, et ob insignem animi candorem suarumque virtutum excellentiam sublimiora mysteria, quæ in ejus raptu usque ad tertium cælum didicerat, ipsi communicarat. Ut B igitur hanc sublimem S. Dionysii contemplationem S. Chrysostomus ob oculos poneret, ipsum appellat "Volucrum cæli; non vero quia libros, ipsi falso adjudicatos, conscripserit. *Hæc ille; verum argumento, e Chrysostomi, ut putavit, de Dionysio Areopagita verbis petito, nulla omnino, ut mihi equidem apparet, ratione satisfaciunt. Etenim laudati sermonis auctor, dum Dionysium Areopagitam appellavit volucrum cæli, ad Opera, summa sublimitate abs illo, uti opinatus est, composita, respexisse videtur eodem plane modo, quo ad S. Joannis Evangelium et Epistolam respexisse videtur S. Augustinus dum Aquilam illum appellavit, Tract. 36 in eundem Joannem ita scribens: Aquila est ipse Joannes, sublimium prædicator, et lucis internæ atque externæ fixis oculis contemplator. Nec quidquam ad rem facit, quod de Evodio ait Problematis auctor; nihil enim est communiis, quam ut bonus seu Christi seu Ecclesiæ odor vocentur sancti Viri, etiamsi nullis prorsus Operibus, in lucem editis, Ecclesiæ profuerint. Ut itaque a Joanne Chrysostomo Opera, S. Dionysii Areopagitæ nomine circumferri solita, laudata haud fuisse, contra eos, qui pro Operibus illis, Areopagitæ vindicandis, decertant, ostendam, alio recurrendum est, ac examinandum, an supra laudatus sermo, qui abs illis atque ab ipso met Problematis auctore S. Joanne Chrysostomo adscribitur, re etiam ipsa sanctum hunc Patrem habeat auctorem.*

falso et, quemadmodum rationes,

42 Montfauconus, qui una cum aliis Benedictinis Congregationis S. Mauri monachis omnia S. Joannis Chrysostomi Opera iteratis typis vulgavit, supra laudatum de Pseudo-prophetis et falsis doctoribus sermonem interspuria seu perperam Chrysostomo attributa Scripta tom. 8 recenset, itaque de illo in Admonitione prævia primum loquitur: Hanc orationem, a multis auctam, retractatam et mutatam fuisse, perspicuum est: neque unus occurrit codex manuscriptus, qui cum alio consentiat. Longiorem homiliam Latine solum ediderat Gerardus Vossius: hujus autem interpretationi Latine ex aliquo exemplari brevioris aptavit Græcam Homiliam Fronto Ducæus; ita ut non paucis in locis hiulcam et mutilam seriem representet; et tamen, si extrema verba, ubi hiatus incipit, cum sequentibus, quo desinit, conjungas, nihil desiderati existimes.

Sub hæc autem Vossiana et Frontoniana longiorem orationem edidit Servilius; sed multis in locis vitiatam; nos demum ex codice Coisliniano cœclix hanc sartam et tectam proferimus, a Frontoniana et Vosiana longe diversam et cum Saviliana magis consonantem; *hisce autem, quibus (rectene, an secus, haud examino) Homiliæ, de qua hic agitur, editam se prolixius exemplar contractiori per Frontonem Ducæum vulgato præfert, mox sequentia isthæc, quæ ad institutum nostrum propius spectant, verba subjungit: Is, qui Chrysostomi nomen in titulo (Homiliæ scilicet, de qua hic sermo) ementitus est, sese fingit, populo suo ultimum valedicere: "Tempus resolutionis meæ instat," inquit. Hic omnia vobis signa sese statim offerunt. Stylus humilis abjectusque, a Chrysostomi orandi genere toto cælo diversus: dictio inelegans est; Grammaticæ leges plerumque violantur, Epitheta insipida ad nauseam usque accumuluntur. Domum Dionysii Areopagita ut scriptor celeberrimus memoratur.*

AUCTORE C. B.

43 Hujus tamen Scripta, quæ spuria apud eruditos omnes habentur, aliquot post mortem Chrysostomi sæculis confecta publicataque sunt. Inter hæreticos recensetur Nestorius; unde arguitur, quanta fuerit Græculi hujus, qui nimirum dictam Homiliam Chrysostomo affinxit, imperitia. Ita laudatus scriptor; Homiliæ autem, S. Chrysostomo ita abs illo adjudicatæ, textus, in quo Nestorius inter hæreticos seu potius fidei inimicos recensetur, sequentibus hisce concipitur verbis: Ubi Marcion, ubi Valens, ubi Manes, ubi Basilides? Ubi Nero, ubi Julianus, ubi Arius, ubi Nestorius, ubi omnes veritates adversarii, de quibus clamabat Ecclesiæ, "Cir-cumdedere me canes multi?" Porro, ut modo, cur Homilia, de qua nobis hic sermo, S. Chrysostomo, quod in ea Nestorius vel hæreticus memoretur, adjudicanda sit, intelligas, S. Chrysostomus, uti tom. 4 Septembris, in quo de Sancto illo apud nos actum, jam docuimus, anno 427 vitam hanc mortalem cum immortalis commutavit; Nestorius autem eo dumtaxat tempore circiter hæresim suam formare incepit, nec prius, quam cum aliquot adhuc anni post essent elapsi, pro hæretico palam habitus fuit. Quod cum ita sit hæreticis illum accensere S. Chrysostomus non potuit, huicque proinde Homilia, in qua id fit, certissime adjudicanda est. At vero erit fortassis, qui, ne Homiliam illam, quam interim Joanni Jejunatori, Constantinopolitano ab anno 582 ad annum usque 595 patriarchæ, Pearsonius cum Usserio loco supra cit. adscribit, S. Chrysostomo falso esse suppositam admittere cogatur, modo hic reponat, in jam recitatum illius textum interpolatoris recentioris manu Nestorii nomen esse intrusum. Verum etsi quidem Oratio illa seu Homilia a non paucis, ut Montfauconus per verba, num. 42 huc transcripta, post plurimum ejusdem exemplarium inspectionem docet, aucta retractata et mutata sit, nihil tamen, quod in exemplari ullo Nestorii nomen desiderari, suadeat, vel laudatus Montfauconus, vel alius quicumque scriptor suppeditat.

in medium hic adductæ,

E

F

44 Ad hæc esto etiam, Nestorii nomen in præfatam Homiliam seu in proxime recitatum hujus textum a recentiori interpolatore fuisse intrusum, nec hinc consequens erit, ut Homilia illa pro genuino S. Chrysostomi factu sit habenda. Alia enim suppositionis seu vobis indicia, quæ verbis supra recitatis Montfauconus allegat,

commonstrant, supposito, factum fuisse probatur.

ACTOR
C. B.

legat, satis superque, esse illam spuris seu Sancto huic perperam attributis Operibus accensendam, ostendunt. Verum etsi etiam, pro genuino Chrysostomi fœtu Homiliam eandem, cui adeo a recentioris ævi interpolatore Nestorii, tamquam hæretici, nomen fuerit insertum, esse habendam, tantisper daremus, nec sic, ut Dionysii Areopagitæ Opera a S. Chrysostomo fuisse citata evincas, quidquam ex illa habebis. Cum enim (adi num. 42 recitata Montfauconi verba) a multis aucta, retractata ac mutata sit dicta Homilia, sitque eadem, ut pro legitimo Chrysostomi fœtu queat haberi, fuisse in illam Nestorii nomen ab interpolatore intrusum, asseverandum, pari ratione nec minori fundamentum affirmari poterit, fuisse etiam in eandem Homiliam Dionysii Areopagitæ nomen intrusum; id autem si adstruatur, nihil sane, quod a Chrysostomo Dionysiana Opera fuisse laudata, evincat, e sæpius jam memorata Homilia habebitur; ut proinde, quocumque modo hæc consideretur, neutiquam sit suadere nata, a Chrysostomo seu laudata seu indicata fuisse S. Dionysii Areopagitæ Opera. Atque ita, quod cap. præsentem ostendendum erat, seu, Dionysiana Opera vel a primo Nicæno concilio vel a SS. Athanasio, Gregorio Nazianzeno et Chrysostomo citata seculo IV fuisse, certo non probari, modo habemus; anne autem id, quantum ad duos alios, de quibus adhuc disceptatur, satis probetur, cap. sequenti discutietur.

CAPUT III.

An Joannes Darenensis, qui Commentaria in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam scripsit, seculo quarto floruerit, et an is, et Isaac, qui Areopagitam citasse traditur, S. Ephremi discipuli exstiterint.

C

Joannem, Darensem archiepiscopum, qui in Areopagitam scripsit, atque Isaacum Syrum

Cabassutius in Historiarum, Conciliorum etc. Notitia Ecclesiastica pag. 293, num. 4 sic scribit: Abrahamus Echellensis Maronita, multiplici rerum scientia et linguarum Orientalium peritia insignis, in sua ad Joannem Morinum, Oratorii Jesu presbyterum, epistola fidem facit, Joannem episcopum Darensem Syrum scripsisse quarto sæculo Commentarios in utramque Dionysii Areopagitæ Hierarchiam; Isaacum præterea Syrum, sancti Ephremi discipulum, qui floruit seculo tertio ad quartum vergente libros elucubrasse de Angelis, in quibus testimonio Areopagitæ frequenter utitur. Affirmat vero Echellensis, rem esse sibi plane compertam, cum libros istorum Syriace scriptos sæpius perlegerit. Ita ille; Echellensis autem de Joanne, Darense episcopo, seu potius ob infra dicenda metropolitana, non tantum, quod hic asseritur, datis ad Morinum litteris, verum etiam in suis in libellum Hebed-Jesu auctoris Syri Adnotationibus, luce publica una cum hoc donatis, asseveravit. Docet id ipsemet, quem ab Echellensi litteris conventum, Cabassutius ait, Joannes Mo-

rinus, ita de Sacris Ecclesiæ Ordinationibus in suis in Syrorum Ordinationes Adnotationibus pag. 493, num. 22 scribens: Abraham, Ekellensis Maronita, vir egregie doctus et de literis Orientalibus bene meritus, edidit nuper Latine et Syre libellum Hebed-Jesu auctoris Syri et Adnotationibus illustravit: in quibus ait, Joannem, Daræ in Syria episcopum, Commentarios in S. Dionysii libros scripsisse et eorum exemplar antiquum se habere, in quo scriptum erat, abbatem quandam Syrum illum librum cum ceteris voluminibus an. Alexandri MCCCXXXII emisisse, hoc est, Christi MCCCXXXII; Joannem autem illum, Darensem episcopum, scribit Abraham, quarto seculo vixisse.

46 Verum hoc posterius nullo argumento doctet. Illustrissimus et doctissimus præsul Franciscus Bosquetus, Lutubensis episcopus, cum Romæ hoc audisset, librum describi curavit, secumque Parisios exemplar asportavit, et cum hæc Syriaca prelo cudi inciperent, Joannis Darenensis Opuscula se exscribi curasse, mihi significavit, codicemque ipsum mihi tradidit utendum. Librum nactus multis locis evolvo, sed nihil mihi occurrit, quod tantam antiquitatem argueret. Hæc laudatus Morinus; nonnullis autem adhuc, quæ, quod postremo ait, evincant, quæque ego, quod alia infra a me alleganda validius id præsentem, omitto, præmissis, subjungit: Ferunt hodierni Syri, Joannem Darensem S. Ephremi discipulum fuisse. Quod si itaque et Syris hac in re et Abrahamo Echellensi in omnibus, quæ, Morino et Cabassutio testibus, de Joanne Darense et Isaaco Syro memoriæ proditum reliquit, fides adjungenda sit, hi ambo S. Ephremi Syri, qui, quemamodum ad 1 Februarii diem, quo de illo apud nos jam actum, docuimus, anno 378 diem extremum clausit, fuerint discipuli; ac alter quidem, seculo tertio natus, in scripto a se de Angelis Tractatu Areopagitæ testimonio frequenter usus fuerit; alter vero Commentaria etiam in utramque Dionysii Hierarchiam seculo IV scripserit. Verum, etsi quidem, Joannem, Darensem archiepiscopum, Commentaria in ambas Areopagitæ Hierarchias concinnasse, et Isaacum Syrum Tractatum de Angelis scripsisse frequenterque in hoc Areopagitam citasse, Echellensi credam, omnino tamen, duos illos scriptores, Joannem videlicet, archiepiscopum Darensem, et Isaacum, nec quarto Ecclesiæ seculo tertio senescente vixisse, nec unquam sub S. Ephremi, ecclesiæ Edessensæ diaconi, disciplina fuisse versatos, indubitatum, quidquid etiam Echellensis dixerit, apparet.

47 Ac primum quidem, seu Joannem, qui Daræ, Syriæ urbis in Persarum confiniis, archiepiscopus eastiteris, Commentariaque in ambas Dionysii Areopagitæ Hierarchias scripserit, seculo quarto quintove in vivis non fuisse, imo necesse potuisse, laudatus problematis auctor Sect. 2, part. 1, propositione 2, articulo 7 probat. Verba, quæ in Latina illius anno 1756 Venetiis adornata editione præstat, huc transcribo, correctionem tamen, ubi versionem (neque enim, qui Problema illud e Gallico Latino fecit, sat feliciter ubique hac in re est versatus) minime tolerandam exhibent, adhibiturus; quod et alias, ratione eadem occurrente, in Latinis aliis Problematis ejusdem textibus transcribendis faciendum duæ. Dicta interim verba sic habent: In tota, quæ late patet Asia, intra cujus provincias etiam Syria continetur, duo tantummodo extant loca, quæ Daras

qui illum citavit, ante seculum v floruisse, Echellensis asseruit;

E

D

F

verum Joannes, quem verus hic recitatis, Darensem archiepiscopum seculo IV et v